

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศที่ด้อยพัฒนาประชาชนของประเทศจะประสบปัญหาความยากจน ปัญหาด้านสาธารณสุข การด้อยการศึกษา นานาประการ โดยเหตุที่ว่าร้อยละ 80 ของประชาชนไทย อาศัยในชนบทซึ่งขาดความเจริญในหลายด้านตั้งแต่การศึกษา ความยากจน และก่อกำกับการทำงานอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งค่อนข้างมีข้อจำกัดทางด้านสภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย ความไม่เจริญและไม่ทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้การทำงานของเกษตรกรของไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นจึงก่อให้เกิดการเคลื่อนย้าย และการโยกย้ายถิ่นฐานของคนเข้ามาสู่จุดศูนย์กลาง (Migration to the Central) ของการรวมสาขาอาชีพในการทำงานเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง

กรุงเทพมหานครจึงเป็นเป้าหมายที่คนมุ่งหวังว่าจะมาลองค้นหางานทำเป็นด้านแรก เนื่องจากการเป็นศูนย์กลางความเจริญทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ธุรกิจ การค้าและบริการ และเป็นนครที่มีประชากรมาก และหนาแน่นที่สุดประมาณ 8 ล้านคน และในจำนวนนี้ร้อยละ 25 อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่า “ชุมชนแออัด” โดยกระจายตัวอย่างไร้ระเบียบในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และได้มีการขยายพื้นที่และปริมาณไปโดยรอบปริมณฑล อันได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะผลกระทบจากการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง ซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา และอย่างต่อเนื่อง ทำให้ส่งผลโดยตรงต่อปัญหาด้านสภาวะแวดล้อม อันได้แก่

- ปัญหาช่องว่างในสังคม
- ปัญหาอาชญากรรม
- ปัญหาเกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรม
- ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ปัญหาโรคเอดส์
- ปัญหาชุมชนแออัด
- ปัญหาชุมชนในชนบท
- ปัญหาคนพิการ

- ปัญหาครอบครัว
- ปัญหาเด็กและเยาวชน
- ปัญหายาเสพติด
- ปัญหาผู้สูงอายุ
- ปัญหาการศึกษา
- ปัญหาโสเภณี

ปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยรวม และยังมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกับขยายตัวของเศรษฐกิจ สภาพดังกล่าวทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ฐานะ การเงิน ก่อให้เกิดการขวนขวาย เพื่อให้เกิดความอยู่รอด ทุกคนหวังว่าจะทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน โดยลืมนึกถึงสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันย่อยของสังคม สถาบันครอบครัว เกิดความอ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัด ปัญหาครอบครัวแตกแยก การหย่าร้างสูง การศึกษาขาดบุคลากรที่เอาใจใส่อย่างแท้จริง เกิดวิธีการลงโทษอย่างรุนแรง จากสภาพที่บีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนออกมาทำงาน และทอดทิ้งคนชรา คนพิการขาดผู้ดูแลเอาใจใส่ เด็กหญิงถูกล่วงละเมิดเข้าสู่การค้าประเวณีอย่างเป็นขบวนการ คุณภาพสิ่งแวดล้อมในเมืองเลวร้ายลง ยาเสพติดระบาดทั่วไปเหมือนข่าวที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติในสังคม รัฐบาลไม่สามารถเข้ามาควบคุมดูแลปัญหาต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง ถึงแม้จะมีในส่วนของภาคเอกชนที่เข้ามาเป็นแรงเสริมบ้างแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขได้ทั้งหมด

ดังนั้น เพื่อนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หรือเรียกว่า เป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้น จะต้องเริ่มจากภาวะความเป็นอยู่ของชุมชน พยายามดึงประชาชนให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นความเข้าใจและระลึกถึงเสมอว่า งานใดๆ ในชุมชนนั้น เป็นงานและกิจกรรมของเขเอง และการทำกิจกรรมใดๆ ก็ตามให้เป็นที่ไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยคำนึงถึงสิ่งประกอบอื่นๆ ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัย และส่งเสริมให้คนได้รู้จักคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการด้วยตนเองเสมอ (ทวี ทิมขำ 2528 : 9) การพัฒนาดังกล่าวสามารถทำได้ในชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่ในขณะที่ชุมชนแออัด ซึ่งเป็นชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น เพราะยังขาดปัจจัยพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นทางด้านที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ ขาดความช่วยเหลือจากรัฐบาลในการปรับปรุงคุณภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกัน (Grouping) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ถาวร (Pennanant Group) และกลุ่มชั่วคราว (Temporary Group) โดยกลุ่มเหล่านี้ก็มีขีดจำกัดในการพัฒนาตนเองน้อย (Limitation of Self Development) (จรรยา พิทยา ปรีชานนท์ : 2536 , 10)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าชุมชนต้องการหน่วยงานเพื่อเข้ามาส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา ซึ่งในการพัฒนาของชุมชนครอบคลุมถึงการพัฒนาให้ประชาชนในชุมชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม อันมิใช่เป็นกระบวนการพัฒนาที่พัฒนาแต่เพียงด้านวัตถุอย่างเดียว แต่การพัฒนาทางด้านจิตใจก็มีความสำคัญอย่างยิ่งด้วยซึ่งมีความคล้ายคลึงกับหน้าที่และการกิจของตำรวจตามประกาศกระทรวงมหาดไทย และระเบียบกรมตำรวจดังนี้

1. การป้องกัน
 - เหตุร้ายเหตุรุนแรงเป็นความผิดทางอาญา หรือเป็นการรบกวนความสงบสุข ของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของสังคม
 - การข่มเหง ข่มขู่ หลอกลวงประชาชนผู้อ่อนแอ ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอื่นๆ
 - การกระทำผิดทางอาญา
2. การระงับและปราบปราม
 - การก่อเหตุร้าย เหตุรุนแรงต่างๆ ซึ่งเป็นการกระทำผิดทางอาญาหรือเป็นการรบกวนความสงบสุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของสังคม
 - การข่มเหงรังแก ข่มขู่ หลอกลวงประชาชนผู้อ่อนแอ ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอื่นๆ
3. การจัดและควบคุมการจราจร
4. งานทะเบียนคนต่างด้าว
5. งานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์
6. การอารักขาและความมั่นคง
7. งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

โดยเฉพาะในส่วนของงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชน และพฤติกรรมของกลุ่มคน เพื่อประสานงานก่อให้เกิดความเรียบร้อยโดยส่วนรวม กำจัด และลดปัญหาอาชญากรรม ซึ่งนับวันยิ่งทวีความรุนแรงและเพิ่มจำนวนมากขึ้น กรมตำรวจได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และพิจารณาเห็นว่าชุมชนเป็นพื้นฐานของสังคม ปัญหาของชุมชนจึงควรได้รับการวิเคราะห์ศึกษา และแก้ไขอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสิทธิเด็กและสตรี เช่น ปัญหาเด็กเร่ร่อน การแสวงหาประโยชน์จากเด็กและสตรีโดยมิชอบหรือปัญหาสังคมด้านอื่น เช่นปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยทางโรงเรียนนายร้อยตำรวจและกองแผนงาน 2 สำนักงานแผนงาน

และงบประมาณ เป็นหน่วยงานหลักในการผลิตข้าราชการระดับสัญญาบัตรและหน่วยวางแผนของกรมตำรวจมีความประสงค์ให้นักเรียนนายร้อยตำรวจชั้นปีที่ 3 ได้เรียนรู้และสัมผัสปัญหาในชุมชนพื้นที่ หน่วยงานสงเคราะห์ของรัฐและเอกชนที่มีปัญหาอย่างจริงจังเพื่อสร้างจิตสำนึก และให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาอันจะสร้างวิสัยทัศน์ในการทำงานด้านนี้ต่อไปโดยร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรต่างๆ ซึ่งเข้าใจและทำงานแก้ไขกับปัญหาเหล่านี้มานาน การทำงานร่วมกันดังกล่าวจะสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และข้าราชการตำรวจต่อไป การปฏิบัติหน้าที่ในครั้งนี้ ทางกรมตำรวจได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อให้นักเรียนนายร้อยตำรวจตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาชุมชน ซึ่งนับวันจะรุนแรงยิ่งขึ้น โดยเข้าไปสัมผัสปัญหาด้วยตนเอง
2. เพื่อสร้างจิตสำนึกในการแก้ปัญหาของชุมชนให้กับนักเรียนนายร้อยตำรวจ
3. เพื่อให้นักเรียนนายร้อยตำรวจได้เรียนรู้การทำงานจากประสบการณ์จริง
4. เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนในอนาคต
5. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ชุมชน-องค์กรพัฒนาเอกชน-ตำรวจ
6. เพื่อแนะนำและให้ความรู้แก่ชุมชนสร้างเสริมภูมิคุ้มกันในการป้องกันภัยยาเสพติด, การป้องกันและอาชญากรรมและการพิทักษ์สิทธิเด็ก-สตรี

อันเป็นไปตามสาระของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544)

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้เป็นแผนที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์เดียว (Single Objective) คือ วัตถุประสงค์การพัฒนาคน (Human Development) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) การพัฒนาเศรษฐกิจควรเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง (Means) ของการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิตเท่านั้น จากแนวคิดที่ให้คนเป็นศูนย์กลาง เพราะคน คือ ปัจจัยชี้ขาดของความสำเร็จของการพัฒนาในทุกๆ เรื่อง โดยการพัฒนาชนบทยึดถือแนวคิดหลัก 4 ประการคือ

1. การพัฒนาแบบบูรณาการ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างมีบูรณาการทั้งเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยไม่แยกเป็นเมืองหรือชนบท และมีมิติของการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันและเกื้อกูลกันทุกสาขา

2. การพัฒนาแบบพหุภาคี เป็นระบบเปิดที่มีความร่วมมือกันทุกฝ่าย ร่วมคิดร่วมทำ ได้แก่ ชุมชน นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคราชการและอื่นๆ
3. การพัฒนาโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก แบ่งเขตทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงกับปัญหาในการพัฒนาชนบทเป็นส่วนประกอบมากกว่าการใช้เขตการปกครองเพียงอย่างเดียว
4. การปรับบทบาทราชการส่วนกลาง ให้เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมเอื้ออำนวยความสะดวกและการกระทำขององค์กรประชาชนและธุรกิจเอกชน โดยกระจายอำนาจให้องค์กรท้องถิ่นมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงได้มุ่งศึกษารูปแบบการสื่อสารทัศนคติ และการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในโครงการนักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัปัญหาชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างตำรวจและองค์กรพัฒนาเอกชน โดยมุ่งเน้นไปยังองค์กรที่อยู่ในสภาพชุมชนแออัดที่มักจะประสบกับปัญหาในด้านต่างๆ โดยนักเรียนนายร้อยตำรวจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น จากการปฏิบัติการดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงการเข้าร่วมโครงการแต่ก็เป็นการก่อให้เกิดจิตสำนึก สร้างสมประสบการณ์ทำงานในพื้นที่ เพิ่มพูนศักยภาพต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้นต่อไปในอนาคต

ปัญหานำการวิจัย

1. รูปแบบการสื่อสาร ระหว่างนักเรียนนายร้อยตำรวจ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัปัญหาชุมชน”
2. ทัศนคติของเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าร่วมโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัปัญหาชุมชน” เป็นอย่างไร
3. การมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัปัญหาชุมชน” เป็นอย่างไร
4. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัปัญหาชุมชน” มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะการสื่อสารในโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน”
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีต่อโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน”
3. เพื่อศึกษาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน”
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน”

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาโครงการนักเรียนนายร้อยสัมผัสปัญหาชุมชนครั้งนี้เป็นการศึกษาผู้เข้าร่วมโครงการอันได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ภายในพื้นที่ที่นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 เข้าไปร่วมทำกิจกรรม และปฏิบัติการกิจโดยมีหน่วยงานทั้งหมด 17 องค์กร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทางกรมตำรวจเห็นว่ามีปัญหาทางสังคมมาก โดยเฉพาะปัญหาพื้นฐานจากเด็ก องค์กรพัฒนาเอกชนดังกล่าวได้แก่

1. มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก
2. มูลนิธิเพื่อนหญิง
3. มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม
4. มูลนิธิศึกษาเอเชีย
5. มูลนิธิดวงประทีป
6. สหทัยมูลนิธิ
7. ศูนย์เมอร์ซี่เซ็นเตอร์
8. สถานเลี้ยงเด็กยากจนบ้านครุน้อย
9. โครงการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสสะพานพุทธ
10. มูลนิธิคุ้มครองเด็ก
11. มูลนิธิเด็ก

12. มุลินธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
13. มุลินธิพัฒนาที่อยู่อาศัย
14. กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
15. มุลินธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
16. มุลินธิเพื่อเด็กพิการ
17. บ้านเด็กมหาไถ่

ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้จะรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชน 9 แห่งด้วยกัน ได้แก่

1. มุลินธิเพื่อนหญิง
2. มุลินธิศึกษาเอเชีย
3. มุลินธิดวงประทีป
4. สหทัยมุลินธิ
5. ศูนย์เมอร์ซี่เซ็นเตอร์
6. มุลินธิเด็ก
7. มุลินธิศูนย์พิทักษ์เด็ก
8. กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
9. มุลินธิเพื่อเด็กพิการ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การสื่อสาร หมายถึง ลักษณะการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนนายร้อยตำรวจและกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าร่วมโครงการ
2. ทักษะติดต่อโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน” หมายถึง ความรู้สึก นึกคิดที่มีต่อโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน” ที่รับรู้มาเป็นไปได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

3. การมีส่วนร่วมในโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน” หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรม การดูแลชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน การร่วมกันดูแลสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานในโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน”
4. การพัฒนาสังคม หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น
5. คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคลมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจสติปัญญา ดำเนินชีวิตในทางชอบธรรม มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง สามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงสร้างสรรค์ และพัฒนาการสื่อสารในโครงการ “นักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน” ในปีต่อไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น